Gaaâ€™ila Islaamaa-Lakk.5.2

Description

Niiti Tee Akkamitti Filattaa? -Kutaa 2ffaa
Kutaa darbee keessatti kaayyoo niiti itti fuudhaniif murteessine turre. Ammas, namni adeemsa jireenyaa keessatti milkaaâ€™uf hiika jechoota sadanii kanniin beeku qaba. Isaaniis, kaayyoo, sababaa fi milkaaâ€™inna. Jechoonni kunniin galmee jireenyaa keessatti hiika olâ€™aanaa qaban. **Kaayyoo** jechuun bakka gahuumsaa ykn xumura namni tokko gahuuf yaadudha. **Sababa** jechuun immoo wanta gahuumsa ykn kaayyoo san gahuuf nama gargaaraniidha. **Milkaaâ€™inna** jechuun immoo wanta jibban irraa nagaha bahuu fi gahuumsa erga gahanii booda wanta jaallatan argachuudha.

Kutaa darbee keessatti kaayyoo niiti fuudhanif waan murteessineef amma sababoota kaayyoo san gahuuf nu gargaaran ilaalla. Sababa sirrii taâ€™etti yoo hin fayyadamiin kaayyoo san gahuun ni ulfaata. Yaadachisaaf kaayyoon niiti itti fuunuf, wal gargaarre Daaru Salaam (Ganda Nageenya) gahuu fi ilma gaarii nuu fi hawaasa fayyadu argachuudha. Kana gochuuf dubartii kanaaf maltu fuudhun ni barbaachisaa miti ree? Dubartiin kaayyoo kanaaf taatu, amaloonni armaan gadii irraa barbaadamu:

1-Ad-Diin (Amantii) qabaachuu

Asitti amantii tan qabduu yommuu jennu tan iimaana qabduudha. Iimaana jechuun qalbiin dhugaan amananii wanta qalbii keessa jiru hojii fi dubbiin dhugoomsudha. Fakkeenyaf, dubartiin Rabbii fi Guyyaa Aakhiraatti amanuun yoo salaata salaatte fi hijaaba uffatte, iimaana qabdii jechuudha. Ifaa fi dhoksatti Rabbiin yoo sodaatte iimaanni ishii cimaadha jechuudha. Namni kaayyoo armaan olii kaayyefate dubartii akkanaa fuudhun, dhugumatti sababa cimaa isa gargaarudha. Kanaafi, Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa akkana jedha:

﴿وَلَا تَنكِحُوا۟ ٱلْمُشْرِكَـٰتِ حَتَّىٰ يُؤْمِنَّ ۚ وَلَأَمَةٌ مُّؤْمِنَةٌ خَيْرٌ مِّن مُّشْرِكَةٍ وَلَوْ أَعْجَبَتْكُمْ ۗ﴾

â€œ**Hanga isaan amananiitti dubartoota mushriikaa hin fuudhinaa. Odoma isheen isin gammachiifteeyyuu gabritti muâ€™iminaatu mushrika caala.â€•** Suuratu al-Baqarah 2:221

Sababni isaas, dubartiin mushrikaa gara hojii fokkuu ibiddatti nama geessutti nama waamti. Hojiin fokkuun hunda caalu Rabbitti waan qindeessu (shirkii)dha. Kanaafi, dubartiin muâ€™minaa gabrittiyyuu osoo taate, tan mushrikaa caalti. Sababni isaas, dubartiin iimaana qabdu tunii hojii gaarii hojjachuun Jannata akka seenaniif sababa namaaf taati. Akkasumas, Ergamaan Rabbii (SAW) akkana jedhan:

â€œâ€• **Ø ªÙ•Ù†Ù'ÙƒÙŽØÙ• Ø§Ù„Ù'Ù ÙŽØ±Ù'Ø£ÙŽØ©Ù• Ù„Ø£ÙŽØ±Ù'Ø¨ÙŽØ¹Ù• Ù„Ù•Ù ÙŽØ§Ù„Ù•Ù‡ÙŽØ§ Ù^ÙŽÙ„Ù•ØÙŽØ³ÙŽØ¨Ù•Ù‡ÙŽØ§ Ù^ÙŽØ¬ÙŽÙ ÙŽØ§Ù„Ù•Ù‡ÙŽØ§ Ù^ÙŽÙ„Ù•Ø¯Ù•ÙŠÙ†Ù•Ù‡ÙŽØ§ØŒ Ù•ÙŽØ§Ø¸Ù'Ù•ÙŽØ±Ù' Ø¨Ù•Ø°ÙŽØ§ØªÙ• Ø§Ù„Ø¯Ù• Ù'ÙŠÙ†Ù• ØªÙŽØ±Ù•Ø¨ÙŽØªÙ' ÙŠÙŽØ¯ÙŽØ§ÙƒÙŽ â€â€•â€•â€•.**

â€œ**Dubartiin wanta afuriif fuudhaf barbaadamti: qabeenya ishiitiif, sanyii ishiitiif, miidhaginna ishiitiif, amanti ishiitiif. Tan amanti qabdu fuudhi, [taâ€™uu baannan] ni kasaartaa.â€•** **Sahiih Al-Bukhaari 5090**

Tan amanti (iimaana) qabdu fuudhun kaayyoo barbaadan akka gahan karaa namaaf laafifti. Hundemaa, hiriyoonni kan wal jaallataniif xiqqaate xiqqaatu kaayyoo wal fakkaatu tokko waan qabaniifi. Niiti fi dhiirsis kaayyoo wal fakkaataa guddaa tokko yoo qabaatan hariiroon isaan jidduutti uumamu hangana hin sehin. Oromoon yommuu mammaaku, â€œQuuncen wal gargaarte Arba hiiti.â€• jedhaa mitii ree? Namni kaayyoo guddaa gahuuf yaadus niiti kaayyoo kana irratti isa gargaartu barbaadachu qaba.

Maaliif qabeenyaa, sanyii fi miidhaginna caalaa amantiin durfamee?
â€œSababni isaas, qabeenyi, sanyii fi miidhaginni wantoota addunyaa keessatti badan waan taâ€™aniif Rabbiin biratti homaa siif hin hafan amanti dubartii tanaa malee.â€•

Akkuma uffanni halluu gadi lakkisu, qabeenyaa fi miidhaginnis namarraa deemu. Takkaa dhibeen, takkaa dullummaan takkaa immoo balaan namarraa fudhatamu. Sanyiinis balaadhaan duguugamuu dandaâ€™a. Wanti nama waliin hafu iimaana qalbii keessa jirudha.

Dubartiin hanga feete miidhagduu haa taatu, yoo amalli ishii badaa taâ€™e, akka fokkuu taatetti ilaallamti. Faallaa kanaa, dubartiin bushooftu taatee amalli ishii gaarii yoo taâ€™e, gaarii fi miidhagdu akka taatetti ilaallamti. Nama meeqatu dubartii miidhagdu fuudhee jireenyi isaa daaraa taate. Nama meeqatu dubarti miidhaginna hangas mara hin qabne garuu tan amanti qabdu fuudhee jireenya isaa guutuu nagahaan waliin jiraatu. Kanaafu, namni jireenya keessatti nagaha fi milkaaâ€™inna barbaadu, dubartii iimaana qabdu haa fuudhu. Garuu yommuu akkana jennu, dhiirris iimaana qabaachu akka qabu ulaagaa kaaâ€™aa jirra.

Yoo Faaximaa barbaadde, Aliyyiin taâ€™uun sirra jira
Yeroo fitnaan akkanatti baayâ€™ate kanatti dargaggeessi akkana jechuun gaafata: â€œAkkamitti dubartii gaarii argadhaa?â€• Deebiin isaa, akkuma namoota gaggaarii duraan darban keessaa namni tokko jedheeti:

Yoo Faaximaa barbaadde, Aliyyiin taâ€™uun sirra jira. Kana jechuun dubartii gaarii akka intala Ergamaa Rabbii (SAW) yoo barbaadde, atis nama gaarii akka Aliyyii taâ€™uu qabda. Akkuma ati Rabbiif ajajamtuun Rabbiinis dubartii gaarii dhimma addunyaa fi Aakhiraa irratti si gargaartu siif fida. Kanaafu, namni dubartii iimaana qabdu barbaadu ofifiis nama iimaana qabu taâ€™uuf carraaqu qaba. Akkasumas, dubartiin dhiira iimaana qabu barbaaddu, ishiinis dubartii iimaana qabdu taâ€™uuf carraaqu qabdi.

2- Amala gaarii tan qabduuâ€“ Dubartiin amalli ishii yoo tole, waliin jiraachun ni salphata. Faallaa kanaa, amala badaa tan qabdu, arrabni ishii qara, tan nama arrabsitu yoo taate, jireenya keessatti qormaata guddaa dhandhaman. Kanaafu, dhiirri dubartii amala gaarii qabdu filachuuf haa tattaafatu.

3- Miidhaginna-Miidhaginni wanta uumama namni hundu barbaadudha. Namni tokko gubbaa yommuu ilaalu dubartoota iimaanan wal qixa taâ€™an garuu miidhaginnaan kanneen wal caalan yoo argate, tan irra miidhagdu haa fuudhu. Garuu yoo iimaanan wal caalan, tan iimaana qabdu haa fuudhu. Miidhaginni

keessaa ni tura, miidhaginni alaa ni badaati.
Abu Hureeyraan akka gabaasetti, Ergamaan Rabbii (SAW), â€œDubartii tamtu gaariidha?â€• jechuun gaafatame. Innis akkana jechuun deebise, **â€œYommuu ilaalu tan isa gammachiistu, yommuu ishii ajaju tan isaaf ajajamtu, lubbuu fi qabeenya ishii keessatti wanta inni jibbuun tan isa hin faalleessine.â€•** An-Nisaaâ€™I 3231

Asitti wanti dagatamuu hin qabne, miidhaginna waliin iimaana yoo qabaattedha. Iimaanaa fi miidhaginna yoo qabaatte, yommuu ilaalu isa gammachiisti, yommuu ajajuu isaaf tole jetti. Ammas, niitin dhiirsaf tan ajajamtu wanta gaaritti yoo ajaje qofa. Wanta badatti yoo ajajee, isaaf ajajamuun hin jiru. â€œLaa xaaâ€™ata li makhluuqi fii maâ€™asiyatil Khaaliqi (Khaaliqa faallessanii makluuqaaf ajajamuun hin jiru)â€• waan taâ€™eef.

Eeti, dhiirti dubartii miidhagdu isatti toltuu fuudhun wanta shariâ€™aan dhoowwu miti. Garuu miidhaginna caalaa amanti tan qabdu akka filatu isa gorsa. Sababni isaas, amantii tan qabdu ofii fi isa eegdi. Kana jechuun, Rabbiin waan sodaattuf kabaja ofii, qabeenya fi ijoollee isaa ni tiiksiti. Dhiiruma argite waliin akkuma feete hin taatu.

4-Sanyii fi naannoo gaaritti tan guddatte filachuuâ€“ sanyiin ishii amala gaariin beekkamoo, naannoon ishii naannoo Islaamni itti barsiifamu yoo taâ€™e, carraan ishiin dubartii gaarii taâ€™uu guddaadha. Kanaafu, dubartii akkanaa argatanii fuudhun maatii gaarii akka ijaaran nama gargaara.

5-Mahriin ishii salphaa kan taâ€™eâ€“ mahriin dubartii hanga dhiirri dandaâ€™uun yoo taâ€™e, jireenya isaanii keessatti barakaatu buâ€™a. Ergamaan Rabbii (SAW) akkana jedhan:
â€œâ€• Ø®ÙŽÙŠÙ’Ø±Ù• Ø§Ù„Ù†Ù•Ù‘ÙƒÙŽØ§ØÙ• Ø£ÙŽÙŠÙ’Ø³ÙŽØ±Ù•Ù‡Ù• â€•â€•
â€œ**Fuudhaa heerumni hundarra gaarii taâ€™e hundarra salphaa kan taâ€™eedha**.â€• Abu Daawud 2117

Fuudhaa heerumni osoo of hin dhiphisinii fi baasi garmalee baayâ€™ee taâ€™e osoo hin baasin gaggeefame, dhugumatti gaariidha. Namoonni haala kanaan wal fuudhun gammachuun jiraatu. Namoonni na argaaf baasi baayâ€™ee gadi dhangalaasan immoo yoosu wal lolanii addaan bahu. Sababni isaa guddaan, na argaa fi dhaadannaaf mahrii fi cidha guddaa qopheessuf jedhanii maallaqa ni liqeefatu. Yommuu liqaa kafaluu dadhaban, wal lolu. San booda addaan diigamu. Kanaafu, baasi humnaa olii irraa of eegun karaa jireenya fuudha heerumaa gaarii itti jiraataniidha.

6- Alagaa fuudhuâ€“ Dubartii firaa caalaa dubartii firummaan fagoo namarraa taate fuudhun faayda baayâ€™ee qaba. Isaan keessaa, hariiroo hawaasummaa cimsuu, firummaa babalâ€™isuu, dhibeewwan dhaalan daddarban irraa nagaha bahuu fi kan biroo. Akkasumas, namni fira irraa yoo fuudhe wal lolli dhiirsa fi niiti jidduutti uumamu dandaâ€™a. Sababa saniin hariiroon firummaa fiixee biraatin citu dandaâ€™a.

Guduunfaa
â™¥Namni kaayyoo fuudhuf erge beeke booda milkaaâ€™inna irraa argatuu fi sababa achi isa geessu cimsee beeku qaba.
â™¥**Sababa** jechuun kaayyoo yaade gahuuf wanta isa gargaarudha.
â™¥Fuudhaa heeruma keessatti milkaaâ€™uf sababni guddaan isa gargaaru: mataa isaatii iimaana

qabaachu fi dubartii iimaana qabdu filachuudha.
â™¥Dubartii iimaana qabdu filatanii fuudhun faayda baayâ€™ee qaba. Isaan keessaa:
â˜‚Rabbiif ajajamuun nama gammachiisti.
â˜‚Ifaa fi dhoksaatti Rabbiin sodaachuun kabaja ofii eegdi, wanta fokkuu akka zinaa irraa of tiiksiti.
â˜‚Ijoolle gaarii nama boonsitu guddisti.
â˜‚Tan dhiirsa ofii jaallattuu fi isaaf amanamtu (amiin) taati, isa hin gantu.
â˜‚Gaaddisa jireenyaa jalatti boqotan namaaf taati.
â˜‚Haqa dhiirsaa beekun itti-gaafatamummaa ishii bahuuf carraaqxi.
â˜‚Tan of hin tuullee fi olâ€™aantummaa tan hin agarsiisne taati. fi kkf.
â™¥Tan iimaana qabdu dhiisanii miidhaginnaa fi qabeenya tan qabdu qofa irratti ija bobaasun balaa baayâ€™eef nama saaxila.
â™¥Namni iimaana ulaagaa (sharxii) jalqabaa erga godhee booda dubartii iimaana qabdu sanyii gaarii irraa yoo taate, miidhaginna fi qabeenyaa yoo qabaatte, ishii fuudhun wanta filatamaadha.
â™¥Dubartii iimaana qabdu yoo barbaadde atis nama iimaana qabu taâ€™ii argami. Abshiir abdii hin kutin!

Kitaaba Wabii
Az-zawaajul Islaamiyy Saâ€™iid,Mahmud Masrii, fuula 176-184

Date Created
December 27, 2018
Author
admin